

транснаціональних корпорацій : підручник / О. Рогач. – К. : Либідь, 2005. – 720 с.

5. Світова економіка : підручник / за ред. А. П. Голикова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 268 с.

6. Organization for economic cooperation and development [Electronic Resource]. - Режим доступу : https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=FDI_FLOW_PARTNER

7. Focus Economics Экономические прогнозы от ведущих экономистов [Electronic Resource]. - Режим доступу : <http://www.stats.gov.cn/english>

8. Министерство Коммерции Китайской народной республики [Электронный ресурс]. Режим доступу : <http://russian.mofcom.gov.cn/column/statistic.shtml>

9. Доклад о мировых инвестициях 2013 год: Конференция ЮНКТАД [Электронный ресурс]. - Режим доступу : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_o

unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_o
[view_ru.pdf](http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_o)

10. Доклад о мировых инвестициях 2014 год : Конференция ЮНКТАД [Электронный ресурс]. - Режим доступа : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_o
[view_ru.pdf](http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_o)

11. Доклад Группы мирового банка. Ведение бизнеса – 2016: оценка качества и эффективности регулирования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http://Russian.Doingbusiness.org/\(global\)-reports/doing-business-2016](http://Russian.Doingbusiness.org/(global)-reports/doing-business-2016)

12. Доклад Группы мирового банка Ведение бизнеса – 2015: оценка качества и эффективности регулирования [Электронный ресурс] <http://russian.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2015>

13. Jetro - Japan External Trade Organization [Electronic Resource]. – Режим доступа : <https://www.jetro.go.jp/en>

УДК 33:336

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i56.93374>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

*Стешенко О. Д., к.е.н., доцент,
Маханько Т. О., магістр (УкрДУЗТ)*

У статті розглянуто теоретико-методологічні основи депозитної політики комерційного банку; визначено, що розробка депозитної політики полягає у визначенні пріоритетних напрямків розвитку та удосконалення банківської діяльності в процесі залучення й акумулювання ресурсів, розвитку депозитних операцій та підвищення їх ефективності. Запропоновано власне визначення депозитної політики комерційного банку, а саме: депозитна політика являє собою концепцію організації депозитних відносин, постановку завдань у частині залучення ресурсів, а також практичних заходів щодо її реалізації. Зроблено висновок, що депозитну політику можна трактувати за такими напрямками: за суттю – це стратегія і тактика банку в частині організації депозитного процесу; за діяльністю – це комплекс заходів, що має на меті забезпечення ліквідності банку; за оформленням – це документ, детальний план, керівництво до дії щодо залучення ресурсів. Зміст депозитної політики проявляється в забезпеченні стабільності і стійкості банківської установи, її рентабельності, ліквідності та надійності, а також адекватності її діяльності потребам клієнтів.

Ключові слова: комерційний банк, депозитна політика, організація депозитних відносин, депозитний процес, ліквідність банківської установи.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ДЕПОЗИТНОЙ ПОЛИТИКИ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА

*Стешенко Е. Д., к.е.н., доцент,
Маханько Т. О., магистр (УкрДУЗТ)*

В статье рассмотрены теоретико-методологические основы депозитной политики коммерческого банка; определено, что разработка депозитной политики заключается в определении приоритетных направлений развития и совершенствования банковской деятельности в процессе привлечения и аккумуляции ресурсов, развития депозитных операций и повышения их эффективности. Предложено собственное определение депозитной политики коммерческого банка, а именно: депозитная политика представляет собой концепцию организации депозитных отношений, постановку задач в части привлечения ресурсов, а также практических мероприятий по ее реализации. Сделан вывод, что депозитную политику можно трактовать по следующим направлениям: по сути – это стратегия и тактика банка в части организации депозитного процесса; по деятельности – это комплекс мероприятий, имеющий целью обеспечение ликвидности банка; по оформлению – это документ, детальный план, руководство к действиям по привлечению ресурсов. Содержание депозитной политики проявляется в обеспечении стабильности и устойчивости банковского учреждения, его рентабельности, ликвидности и надежности, а также адекватности его деятельности потребностям клиентов.

Ключевые слова: коммерческий банк, депозитная политика, организация депозитных отношений, депозитный процесс, ликвидность банковского учреждения.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF THE DEPOSIT POLICY OF COMMERCIAL BANK

*Steshenko E. D., Ph.D., associate,
Makhanko T. O., master (UkrSURT)*

The article considers theoretic-methodological basis of the Deposit policy of commercial Bank; determined that the development of the Deposit policy is to define the priority directions of development and improvement of banking activities in the process of attraction and accumulation of resources, development of Deposit operations and increase their efficiency. Proposed definition of Deposit policy of commercial Bank, namely: the Deposit policy is a concept of the organization's Deposit relationship, posing problems in terms of attracting resources and practical measures for its implementation. It is concluded that the Deposit policy can be interpreted in the following ways: essentially, it's the strategy and tactics of the Bank in terms of organization of the Deposit process; the activity is a complex of measures aimed to ensure the liquidity of the Bank; on clearance is a document that detailed plan, a guide to action for raising resources. Content Deposit policy is manifested in the stability and sustainability of the banking institution, its profitability,

liquidity and reliability, as well as the adequacy of his activities to customers' needs.

Keywords: *commercial Bank, Deposit policy, Deposit organization relations, escrow process, the liquidity of banking institutions.*

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими чи практичними завданнями. Специфіка діяльності комерційного банку полягає в тому, що переважна частина його ресурсів формується за рахунок позичкових коштів. При цьому важливу роль у структурі залучених коштів банківської установи відіграють депозити.

Економічна нестабільність періоду світової фінансово-економічної кризи та часу подолання її наслідків суттєво вплинула на банківську систему України, в результаті комерційні банки опинилися в несприятливому фінансовому стані. Криза вітчизняної банківської системи зумовила жорстке протистояння між комерційними банками за ресурси та напрямки їх розміщення. А з іншого боку, обмеження доступу комерційних банків до джерел залучення депозитних коштів населення вкрай негативно позначилося на фінансовій стійкості багатьох банківських установ.

Сьогоднішні позиції української банківської практики проведення депозитних операцій досить слабкі, тож вони потребують багатьох змін, пов'язаних з надмірною централізацією управління процесами формування і використання позикового фонду. Із ходом глобалізації вітчизняні банки все більше мобілізували ресурси за рахунок запозичень на міжнародних ринках капіталів у формі кредитів та іноземних інвестицій. Значними імпульсами характеризується і внутрішній міжбанківський ринок. Мобілізація запозичених ресурсів досить вигідна, тому що цей вид ресурсів вирізняється низькою вартістю та високим рівнем доступності для більшості банків.

Нині, коли міжнародні банки знизили обсяги кредитування вітчизняних банків, а також, зважаючи на

недостатність ресурсів на внутрішньому банківському ринку, посилюється значення депозитних ресурсів, які банк повинен залучити шляхом проведення депозитних операцій. Боротьба за залучення коштів фізичних та юридичних осіб посилилася. Саме тому виникає необхідність у чітко продуманій організації депозитної політики, яка стає основою забезпечення діяльності банків. У цьому і є актуальність дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Питання, пов'язані з дослідженням теоретичних основ депозитної політики комерційного банку, практики її реалізації та шляхів удосконалення, в науковій літературі розроблені недостатньо. У цей же час важливість дослідження цих питань підкреслюють багато вчених-економістів. Серед них можна відмітити Н.Е. Аванесову [1], О.М. Бартош [2], Р.В. Лаврова [6], М.В. Олексенко [8], Є.Г. Юріна [10] та ін. Основна частина дослідження торкається проблеми формування депозитів у структурі ресурсної бази та ефективності управління зобов'язаннями банку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Для створення ефективної банківської системи в Україні є можливість обміну фінансових ресурсів між суб'єктами господарювання, надання споживачам можливості вибору між різними об'єктами розміщення тимчасово вільних грошових коштів, а також надання усім, хто потребує кредитів, найприйнятніших умов при забезпеченні їх повернення й обслуговування.

Наслідки фінансової кризи призвели до загострення конкуренції між комерційними банками за ресурси та ефективні напрямки їх розміщення. Це призвело до тимчасового зниження

прибутковості банківської діяльності. Для успішного функціонування та розширення діяльності банківської установи недостатньо залучати кошти за нижчою ціною, а розміщувати за вищою, для цього необхідно створювати ефективну систему менеджменту банку. Для підтримки своєї конкурентоспроможності банки вимушені пропонувати своїм клієнтам все нові послуги, застосовувати різноманітні фінансові інструменти та розширювати свою діяльність.

Розробка депозитної політики полягає у визначенні пріоритетних напрямків розвитку та удосконалення банківської діяльності в процесі залучення й акумулювання ресурсів, розвитку депозитних операцій та підвищення їх ефективності. Саме тому потребують уточнення механізми диверсифікації депозитного портфеля, гнучкості формування депозитної політики банку в їх комплексі із кредитною політикою, що, своєю чергою, залежить від якості формування банком оптимальних стратегічних напрямків розвитку на ринку депозитних послуг. Актуальність цієї теми спричинена складністю та проблемністю її вирішення за сьогоднішніх не дуже сприятливих умов як в економіці, так і в банківській системі.

Формування цілей статті. Мета статті полягає у визначенні сучасного розуміння щодо розробки депозитної політики, виявленні ключових факторів депозитної політики та гнучкості депозитного портфеля.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для забезпечення стабільності і надійного функціонування в нашій державі комерційних банків важливу роль відіграє формування науково обґрунтованої банківської політики, основним елементом якої є депозитна політика. Це пов'язано з тим, що основна частина банківських ресурсів створюється у процесі проведення депозитних операцій, від ефективності і правильності організації яких залежить у

кінцевому результаті стійкість функціонування банківської установи. Приріст числа вкладників прямо залежить від депозитної політики, тому динаміка збільшення вкладників – один із показників ефективної діяльності банку.

Найбільш дослідженим у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі є поняття «депозитна політика». Проте вченим доволі складно дійти до єдиної точки зору з визначення цього поняття та підходів до її розробки й удосконалення.

Депозитна політика являє собою складне економічне явище, її суть необхідно розглядати як у широкому, так і у вузькому значенні. У широкому – депозитна політика комерційного банку характеризується як стратегія і тактика банку при здійсненні ним діяльності щодо залучення ресурсів з метою повернення, а також при організації та управлінні депозитним процесом [5, с. 12]. Під депозитною політикою у вузькому значенні розуміється стратегія і тактика банку проблеми розвитку банківської системи в сучасних умовах в частині організації депозитного процесу з метою забезпечення його ліквідності.

Депозитна політика – це стратегія і тактика формування ресурсної бази за допомогою залучення оптимального обсягу коштів через продаж депозитних продуктів задля підтримання вимог ліквідності, дохідності й ризику та забезпечення конкурентних переваг банку [1, с. 916-917].

Депозитна політика комерційного банку – це комплекс заходів з формування депозитного портфеля, а також багатоманітні форми та методи щодо реалізації на ринку депозитних вкладів [8, с. 167].

Депозитні операції значною мірою визначають умови, форми і напрями використання банківських ресурсів, тобто склад і структуру активних операцій. Виходячи з цього, депозитна політика повинна включати ряд напрямів, які були

б спрямовані на поліпшення її якості. Якість депозитної політики є важливим фактором, що визначає ліквідність банку. Критерієм якості депозитів є їх стабільність. Що більша частка стабільних депозитів, то вища ліквідність, тоді ресурси не покидають банк. Усі науковці і практики відмічають, що строкові і ощадні депозити є найстійкішою частиною депозитних ресурсів [3, с. 89; 4, с. 92; 7, с. 4], вони дозволяють здійснювати кредитування на більш тривалі строки і під вищі відсотки. Однак строкові депозити повинні бути диференційовані до різних груп клієнтів. Частка великих депозитів визначає стабільність ресурсної бази, оскільки вплив дострокового вилучення депозиту на ресурсну базу зростає зі збільшенням його розмірів. Підвищення частки великих депозитів знижує стабільність ресурсної бази банку [9, с. 72].

Депозитна політика комерційного банку ґрунтується на дослідженні досягнутого рівня розвитку депозитних відносин банку з клієнтами і націлена на їх вдосконалення та розвиток.

Комерційному банку важливо розробляти депозитну політику насамперед тому, що це дає можливість регулювати, управляти, раціонально організувати взаємини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху коштів. У процесі розробки депозитної політики комерційного банку слід враховувати рівень розвитку суспільства, банківської системи держави і конкретного банку.

Кожен банк визначає свою власну депозитну політику з огляду на економічну, політичну, соціальну ситуацію в регіоні своєї діяльності. Якщо банк не має власної депозитної політики або має депозитну політику невисокої якості, або не зміг довести її основні положення до відома конкретних виконавців, ставлячи тим самим під сумнів можливість її реалізації, значно підвищується сукупний ризик його

діяльності.

Головною передумовою успішного довгострокового розвитку банку є наявність та ефективна реалізація системи стратегічного менеджменту, який являє собою процес прийняття та реалізації стратегічних рішень, зміст яких полягає у виборі, заснованому на порівнянні наявного потенціалу банку з можливостями та загрозами його зовнішнього середовища.

З метою ефективного проведення депозитної політики банку доцільно розробляти відповідний стратегічний план, призначенням якого є планування депозитних послуг у встановленні граничних розмірів депозитної бази, її місця в ресурсному потенціалі банку та засобах його реалізації щодо цільових ринків та клієнтів, обсягів, структури депозитів юридичних і фізичних осіб, форм та пріоритетів депозитної діяльності.

При розробці стратегії банку на ринку депозитних послуг необхідно враховувати такі принципи:

- максимізація прибутку;
- забезпечення стійкості ресурсної бази та рівня ліквідності;
- гнучкість асортиментної та цільової політики й пристосування окремих параметрів збуту до вимог клієнтів.

Механізм формування депозитної політики включає ряд етапів, які спрямовані на виконання мети і завдань, які стоять перед банком. Кожен з етапів безпосередньо пов'язаний з іншими і є обов'язковим для формування оптимальної депозитної політики і правильної організації депозитного процесу (табл. 1).

У процесі розробки механізму депозитної політики банку беруть участь різні структурні підрозділи, зокрема відділи маркетингу, менеджменту, обліково-операційний відділ, депозитний відділ, робота яких орієнтована на залучення коштів на умовах: повернення, строковості, платності (якщо це

передбачено договором), публічності (відносно умов залучення коштів).

Таблиця 1

Етапи формування депозитної політики

Характеристика етапів	Основні орієнтири
Постановка цілей і визначення основних завдань депозитної політики	Діяльність орієнтована на залучення оптимального обсягу грошових коштів (за строками і валютами), необхідного і достатнього для роботи на фінансових ринках за умови забезпечення мінімального рівня витрат
Виділення відповідних підрозділів і розподіл повноважень співробітникам банку	Орієнтована на визначення підрозділів банку, за якими закріплені завдання щодо залучення депозитів (відділ маркетингу) і функції щодо обслуговування депозитних операцій (депозитний, обліково-операційний відділ)
Розробка відповідних процедур залучення ресурсів	Визначені конкретні схеми, заходи, які використовують інструменти маркетингу для залучення грошових коштів юридичних і фізичних осіб шляхом прямої чи прихованої реклами або пропаганди
Організація контролю і управління в процесі здійснення депозитних операцій	Завданням контролю є уникнути або зменшити ризики, які виникають при депозитних операціях. Депозити розглядаються як самостійний об'єкт управління і джерело підвищення ефективності роботи банку

Втілюючи в діяльність банку певні питання, на які повинна відповідати прийняту депозитну політику, враховуючи депозитна політика (табл. 2). специфіку роботи банку, можна виділити

Таблиця 2

Основні питання та рішення щодо прийняття депозитної політики

Питання	Пояснення
1. Мета залучення ресурсів	Депозитні операції організуються для того, щоб сприяти отриманню банком прибутку чи створювати умови для отримання прибутку в майбутньому
2. Джерела надходження ресурсів	У процесі організації депозитних операцій варто прагнути урізноманітнення джерел ресурсів за суб'єктами та поєднання різних форм депозитів
3. Можлива сума залучених ресурсів	Депозитна політика повинна бути взаємопов'язаною з кредитною політикою. Сума залучених коштів має забезпечувати їх реалізацію в активні операції
4. Термін, на який передбачають залучити ресурси	Депозити на вимогу обслуговують платіжний обіг і належать до найліквідніших. Строкові депозити більш стійкі, але залежать від відсоткової ставки
5. Вартість залучених ресурсів	Процес формування депозитної політики тісно взаємопов'язаний з процентною політикою банку. Відсоткові ставки диференціюються за сумами, видами і строками депозитів
6. Можлива ефективність операцій, пов'язана із залученням ресурсів	При розрахунку ефективності залучення депозитів необхідно брати до уваги пов'язані з ними витрати, у т.ч. відрахування в обов'язкові резерви, ступінь їх ліквідності і доходи, пов'язані з їх розміщенням

На сьогодні обсяг готівки на руках у населення залишається значним, тому дозволяє зацікавити клієнта в отриманні відкриття депозитних вкладів є першим подальших послуг комерційного банку і етапом співпраці банку і клієнта. Встановлення таких взаємовідносин сформував механізм різнопланової

співпраці «клієнт – банк», який характеризується високим ступенем довіри, мінімізацією ризику та зацікавленістю сторін в ефективній діяльності кожного із суб'єктів.

Висновки даного дослідження та перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Таким чином, депозитна політика являє собою концепцію організації депозитних відносин, постановку завдань у частині залучення ресурсів, а також практичних заходів щодо її реалізації. Характеристика депозитної політики дозволила зробити висновок, що вона є однією зі складових управління діяльністю банку.

Її можна трактувати за такими напрямками: за суттю – це стратегія і тактика банку в частині організації депозитного процесу; за діяльністю – це комплекс заходів, що має на меті забезпечення ліквідності банку; за оформленням – це документ, детальний план, керівництво до дій щодо залучення ресурсів. Зміст депозитної політики проявляється в забезпеченні стабільності і стійкості банківської установи, її рентабельності, ліквідності та надійності, а також адекватності її діяльності потребам клієнтів.

Створення раціональної системи депозитних рахунків та можливості акумулювання залучених коштів об'єктивно обмежуються та визначаються зовнішніми факторами: рівнем економічної активності; рівнем розвитку регіону; можливістю альтернативних вкладень; інфляційними очікуваннями та ін. Розвиток новітніх банківських технологій дозволить повніше задовольнити потреби клієнтів у різноманітних послугах, поліпшити якість обслуговування, підвищити зацікавленість фізичних осіб у розміщенні своїх коштів на депозитних рахунках у банку.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесова, Н.Е. Депозитна політика комерційного банку: теоретико-

методологічні засади [Текст] / Н.Е. Аванесова, Ю.О. Арестова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №8. – С. 916-918.

2. Бартош, О.М. Депозитна політика банку та основні етапи її формування [Текст] / О.М. Бартош // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2008. – №3. – С. 97-101.

3. Васюренко, О.В. Депозиты как основной источник привлечения средств коммерческими банками [Текст] / О.В. Васюренко // Фінанси України. – 2006. – №11. – С. 88-92.

4. Версаль, Н.І. Особливості формування депозитних ресурсів банками України [Текст] / Н.І. Версаль // Фінанси України. – 2009. – №12. – С. 89-95.

5. Дмитрієва, О.А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку [Текст] / О.А. Дмитрієва // Фінанси України. – 2008. – №5. – С. 15-17.

6. Лавров, Р.В. Депозитна політика банку в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Р.В. Лавров. – Режим доступу: <http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/8737/Стаття%208%20%28Lavrov%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

7. Неізнана, О.В. Операції комерційних банків по залученню коштів: сучасні технології та світові тенденції розвитку [Текст] / О.В. Неізнана // Фондовий ринок. – 2007. – №31. – С. 2-5.

8. Олексенко, М.В. Депозитна політика комерційних банків України на сучасному етапі [Текст] / М.В. Олексенко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2016. – №4(16). – С. 166-169.

9. Петрук, О.М. Банківська справа [Текст]: навч. посіб. / За ред. д-ра екон. наук Ф.Ф. Бутинця. – К.: Кондор, 2004. – 461 с.

10. Юрін, Є.Г. Депозитна політика комерційних банків в умовах фінансово-економічної кризи [Електронний ресурс] / Є.Г. Юрін // Наукове товариство Івана Кушніра. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=56117>